

Johann
Wolfgang
Goethe:

Vándor éji dala

Élete

- **Német költő, próza- és drámaíró, politikus, államférfi, a német irodalom egyik klasszikusa, a világirodalom egyik legnagyobb költője**, de a különféle tudományok területein járatos tudós is volt.
- **1749**-ben született **Frankfurtban** (Németország), és **1832**-ben hunyt el **Weimarban** (Németország).
- Fő műve **Faust** című, két részben megjelent, tragédiának nevezett drámai költeménye, melyen egész életén át dolgozott. Témája: az öregedő, kiábrándult, öngyilkosságra készülő tudós, Faust doktor szerződése Mefisztóval, az ördöggel. Lelkéért cserébe Mefisztó megfiatalítja ügyfelét, lehetővé teszi, hogy újrakezdjen mindent, és bármilyen kívánságát teljesíti. A címszereplő az élet célját és értelmét keresi.

A vers keletkezése

- 1780-ban, egy kirándulás alkalmával írta **Vándor éji dala** (**Wanderers Nachtlied**) című, nyolcsoros költeményét, mely a megnyugvás iránti vágyat fejezi ki.
- A költő a verset 1780. szeptember 6-án az ilmenai vadászház deszkafalára írta fel, címet csak később adott neki.

Johann Wolfgang Goethe

Vándor éji dala

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

(Tóth Árpád fordítása)

Elemzés

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

(Tóth Árpád fordítása)

- A vers rövid, tartalmában is egyszerű (ahogy a dal műfajhoz illik).
-
- **Egyetlen párhuzam**ra épül: a természet is, a vándor is éjszakai nyugalomra tér. A nyolc sor **négy gondolati egység**et fejt ki:
 - a) minden hegycsúcson nyugalom van (1-2. sor);
 - b) a lombokon alig érezni lehetet (3-4-5.);
 - c) a madarak hallgatnak az erdőben (6.);
 - d) a vándor is nemsokára megnyugodhat (7-8.).

Elemzés

- Az **első 3 kettős sor** az elnyugvó természetről szól, de nem a látványt rögzíti; a vándor mintha csak elmosódottan észlelné a valóságos természet tárgyait.
- Inkább látomás, mint látvány jelenik meg.
- Az **utolsó 2 verssor**ban a vándor megszólítja, bátorítja önmagát.
- Kettős értelme van ennek a két sornak...

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

Elemzés

- A vers beszélője (azaz a lírai én) pontosan nem azonosítható.
- Nem tudjuk, honnan és hová vezet útja,
- nem tudjuk, hogy fáradtsága csak az úton levő utazóé vagy a végső nyugalmat, a halált váró emberé-e.

Immár minden bérce
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

Elemzés

-
- Földrajzi értelemben a helyszín sem határozható meg pontosan. A költemény a **fent és lent ellentétére** (hegy, fák, szél, madarak – ember), valamint az **ember** (emberi sors) **és természet** kapcsolatára, **párhuzamaira** (csend, nyugalom, béke) épül.

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

Elemzés

- Ez a két dolog: a természeti kép általánossága és a beszélő azonosítatlansága teszi általánossá az **üzenet**tartalmat is:
- **a vándor** az ember, a természet, **az elmúlás nyugalmának szimbóluma lesz.**

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

Verstani elemzés

- A költeményben gyönyörű **megszemélyesítés**eket találunk:
„*csend ül*”, „*sóhajt az éj*”.
- **Szókép: szinesztézia:** *halk lomb*
- **Rímek:** az első 4 sorban **kereszttrím**et figyelhetünk meg, az 1. és a 3., valamint a 2. és 4. sor vége cseng össze: *bércet – érzed, csend ül – lendül*, rímképlete: **a b a b;**
- az utolsó 4 sorban pedig **ölelkező rím** van: a 2 külső és a 2 belső sor magánhangzói csengenek össze: *éj – félj, madárka – nemsokára*, rímképlete: **a b b a.**

Műfaj

- **Műfaj: dal.** (Utalás a címben is.)
- **A dal** a líra műnemébe tartozó műfaj,
- Jellemzői: rövid terjedelmű, egy érzelmet fejez ki egyszerűen, tömören.

A szikla-tetőn
Tompacsönd
Elhal remegőn
odafönt
a szél lehellete is.
Madárka se rebben a fák bogára
várj, nemsokára
pihensz te is.

(Kosztolányi Dezső fordítása)

*Csupa béke minden
orom.
Sóhajnyi szinte
a lombokon
a szél s megáll.
A madár némán üli fészket
Várj; a te békéd
Sincs messze már.*

(Szabó Lőrinc fordítása)

**Valamennyi ormon
Tág csend.
Mindannyi lombon
Átkereng
A gyöngeszél.
Madárnép gunnyad az ágra.
Várj, nemsokára
Nyughatsz, ne félj.**

(Weöres Sándor fordítása)

Minden orom csupa
öröm,
a lombokon, a
lömbökön
szél szól: lihi.
Madárdaltól nem zeng az erdő.
Örvendj, tekergő,
itt a pihi.

(Varró Dániel fordítása,
szelídített változat)

Olvasókönyv 16. oldal

- Válasszuk ki a mondatokhoz illeszkedő verssorokat, illetve döntsük el, hogy természetre vagy a benne élő emberre vonatkozó utalásról van-e szó!

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

(Tóth Árpád fordítása)

Sor	Mondattípus	Természetre vonatkozó	Emberre vonatkozó
1-2.	A következő sorba áthajló egyszerű bővített mondat.	<i>Immár minden bércet Csend ül,</i>	
3-4.	A következő sorba áthajló, alárendelő összetett mondat. Mellékmondata beékelődő.		
5.	Tőmondat.		
6.	A többszörösen mellérendelő összetett mondat első tagmondata.		
7-8.	A többszörösen összetett mondat második és harmadik tagmondata.		

Olvasókönyv 16.oldal

- Az éjszaka fogalmát valóságos és jelképes értelemben is használjuk. Különbéféle jelentésváltozatai vannak az éjszaka szónak.

Az éj mint napszak	Az éj mint elvont fogalom
a természet lenyugvása	az emberélet vége
éjszaka	halál
	kilátástalanság
búvik a berki madárka	
esti nyugovóra térés	örök nyugalom

Olvasókönyv 17.oldal

Legyél Te a fogalomalkotó! Az előző osztályokban tanultak és a most elvégzett szövegértelmezés alapján definiáld, mit nevezünk megszemélyesítésnek a szóképek (trópusok) között!

A *megszemélyesítés* szókép, amelyben élőlény tulajdonságait, cselekvéseit

_____ visszük át.

(hova, mire?)

Fogalomalkotás!

- A **megszemélyesítés** szókép, amelyben élőlény tulajdonságait, cselekvéseit elvont fogalomra, jelenségre, tárgyra visszük át.

Összefoglalás - Miről tanultunk ma?

- Johann Wolfgang Goethe élete és a Faust
- A Vándor éji dala című vers keletkezése
- A vers jelentése, értelmezése
- A megszemélyesítés fogalma
- A különböző versfordítások összevetése
- Az éjszaka fogalom jelentésárnyalatai

Összefoglalás – a fontosabb megtanult fogalmak

Johann Wolfgang Goethe (e.: göte, 1749–1832) egy hegyi kirándulás élményét örökítette meg költeményében. A vers címében megnevezi a *lírai ént* (vándor), a *kifejezett élményt* (úton levés, éj a természetben), és a versbeszéd változatát, műfaji jellegét is kiemeli: *dal*.

Köszönöm a figyelmet!

Készítette: Majlát Hermina